

Oživlé dřevo

Jára Cimrman

OŽIVLÉ DŘEVO

Doc. Jaroslav Weigel:

Je až směšné, jak si tuto zásadu vysvětluje profesor Erich Fiedler z Vídně. V odborářském časopise rakouských loutkářů „Österreichischer Puppenmacher“ jsem si s úžasem přečetl jeho článek, končící slovy: „Při vyřezávání loutek Cimrman mimoděk vynalezl samorost. A tak je třeba i oživlé dřevo řadit k jeho vynálezům.“

To je, přátelé, nedorozumění. Abychom pochopili, v jakém smyslu chápat Cimrmanův pojem oživlého dřeva, je třeba zajít až k samým začátkům jeho působení na loutkové scéně. Říše loutek vzbudila

Mistrův zájem někdy v devadesátých letech minulého století. Pro maňáskovou scénu svého přítele

Fuchse napsal tehdy dekadentně laděnou hru „Hydra a Šmidra“, která však neměla pro svou

ponuřenost u dětského publika živější ohlas.

K marionetám – tedy k loutkám vedeným shora – se Cimrman dostal v Paraguayi. Při své osvětové

práci mezi paraguayskými bezzemky narazil totiž na problém, jak jim vysvětlit pojem „loutková

vláda“. Čistě pro názornost začal tedy vyřezávat loutky.

Jeho názorné lekce o loutkové vládě však diváky neuspokojovaly. Naivní peóni vyskakovali na židle a

křičeli: „Tak malí ministři nejsou!“ A tak Cimrman trpělivě vyřezával loutky větší a větší. Nakonec

zakoupil v oděvním závodě Peréz několik figurín z výkladních skříní.

Bezzemci přijali mamutí loutky s

nadšením. Ale Cimrman brzy poznal úskalí této techniky. Po několika reprízách své hry „Loutková

junta“ měl on sám i jeho pomocní vodiči od těžkých loutek tak vytahané ruce, že jim doslova visely na

scénu. A tehdy se Cimrman rozhodl k zásahu, který otřásl loutkovým divadlem v základech. Nahradil

obří loutky živými herci. A jsme u kořene věci. Právě těmto živým loutkám se v paraguayských

loutkářských kruzích začalo říkat oživlá dřeva. Tedy žádné samorosty, jak si myslí profesor Fiedler. Byli

to prostí bezzemci bez jakéhokoli hereckého školení, což nebylo na závadu, neboť nedotažená gesta

mohli vodiči motouzem dotáhnout. A co víc: protože se oživlá dřeva pohybovala na scéně přece jen

vlastní silou, mohl Cimrman vodiče směle nahradit polovodiči.

Těchto zkušeností – a to se vracíme k našemu tématu – využil Jára Cimrman při své činnosti

pedagogické, zejména při přednesu básní. Všichni víme, že většina dětí není schopna doprovázet

recitaci veršů příslušnými gesty. Učitelé o takových žácích trefně říkají, že jsou to dřeva. A právě svou

metodou „oživlého dřeva“ Cimrman vychoval řadu vynikajících recitátorů, kteří dokázali posluchače

strhnout zejména živou a překvapující gestikulací.

My se pokusíme demonstrovat Cimrmanův způsob na jeho vlastní básni „Školákovo trápení“.

Kolega Svěrák nám nejprve báseň přednese bez zapojení na vodící šňůrky.

Svěrák recituje:

ŠKOLÁKOVO TRÁPENÍ

Ach, co je krásy v přírodě vůkol

a já mám psát domácí úkol

Skřivan tu jásá, břízky tu šumí

šťasten je ten, kdo na zítřek umí

Ach, ty má myslí, ach, ty má hlavo

netěkej, netoč se vlevo a vpravo

Ten, kdo si pospíší s úkoly

může se proskočit po poli

Weigel: A nyní si všimněte, jak učitel, kterého budu zastupovat já, může bez dlouhého vysvětlování

obohatit recitaci vhodnými živými gesty, která po několikerém opakování přejdou recitátoru do krve.

(Recitátor přednese báseň zapojen na vodící šňůry. Vodič stojí za jeho zády na židli. Z prostých veršů

stává se dramaticky působivé sdělení, plné neočekávaných gest, která překvapují i samotného

recitátora.)